



bureau voor architectuur & planning, bvba

De Paterskerk in Boom Betrokkenheid met een grote B

Het woord 'inclusie' heeft door de jaren heen een betekenisverschuiving ondergaan. Waar het ooit synoniem was voor in- en opsluiting, staat het vandaag voor het omgekeerde: openheid, betrokkenheid, het weghalen van muren. In het geval van het project rond centrum voor volwassenenzorg De Klinkaard in Boom zelfs letterlijk. Wat begon met een nieuw gebouw voor het centrum, eindigde met 19 wooneenheden in de Paterskerk en de betrokkenheid van een gemeenschap.

Een bijzondere geschiedenis

De Boomse Paterskerk maakte deel uit van een klooster dat in 1946 werd gebouwd en al in de jaren 50 een nieuwe bestemming kreeg. De laatste decennia bood het plaats aan de

bewoners van De Klinkaard, de thuis voor 24 volwassenen met een fysieke, mentale of sociale beperking. De aftandse kloostergebouwen waren dringend aan vernieuwing toe en voor de toenmalige directeur was ook de metershoge muur rond het terrein een doorn in het oog.

Projectleider Marc Martens van het Bureau voor architectuur & planning: "Al snel was duidelijk dat het weinig zin had de gebouwen te renoveren. Ze hadden weinig architecturale waarde en waren niet met hoogstaande materialen gebouwd. De kerk zelf kon ook niet voor de bewoners worden gebruikt, aangezien het centrum vanwege de subsidiërende overheid gebonden is aan een maximale oppervlakte per bewoner. We hebben





dus besloten stukken van het klooster af te breken, een nieuw gebouw te zetten en de sombere muur te slopen die het centrum afsloot van de buurt. Met het zeer beperkte budget dat voorhanden was."

Hoewel ook de kerk geen bijzondere architecturale waarde had, werd besloten ze toch te laten staan. Ze speelde immers wel een belangrijke rol in het uitzicht van de wijk, die samen met de kerk en het klooster is ontstaan na de Tweede Wereldoorlog. Projectarchitecte Elke Martens: "Na lang zoeken naar een geschikte bestemming, hebben we besloten er 19 appartementen in onder te brengen van acht verschillende types. De realisatie van een privaat project in de Paterskerk heeft uiteindelijk de nieuwbouw van de Klinkaard mee gefinancierd."

Radicaal nieuw met behoud van eigenheid
Samen met projectontwikkelaar Investpro en bouwfirma IBO, twee zusterondernemingen, heeft het Bureau voor architectuur & planning het project uitgewerkt. Daarbij

is de eigenheid van de kerk zo veel mogelijk behouden. Zo is de toren van de kerk gerestaureerd, al heeft die geen praktische functie. Elk van de verschillende wooneenheden bevat wel een element dat verwijst naar de oude kerk.

Marc Martens: "De toren kon niet worden ontsloten, maar is een vertrouwd beeld in de wijk en heeft op die manier een waardevolle functie. Aan de buitenkant hebben we het kerkvolume behouden, binnenin amper." Elke Martens: "Toch is de kerk zoals die was nog op verschillende plaatsen zichtbaar. Het centrale inkomgedeelte bijvoorbeeld, met de lift en de trap, bevindt zich waar vroeger het altaar stond. Daar hebben we de open ruimte bewaard, die nog steeds de sfeer van de kerk ademt en zelfs nog een aantal glasramen bevat."

Aan de delen van de oude kerk die behouden zijn, is weinig of niets veranderd. De volledig nieuwe delen zijn bekleed met vezelcementbeplating, die aansluit op het dak. Ook alle raamgehlen zonder

ontsluitingsbetekenis zijn ermee dichtgemaakt. Op die manier zijn alle toevoegingen, zoals de balkons aan de appartementen op de verdiepingen, uitgevoerd in uniform materiaal. De basis voor de appartementen is een staalskeletstructuur, een bouwtechniek waar IBO expert in is, volledig ingepakt met steeldeck vloeren en gipskartonnen wanden. Alles brandveilig, uiteraard.

Een vernuftige puzzel

Op de benedenverdieping is een stukje van het oude kloostergebouw behouden, aansluitend op de inkomhal. Daar bevinden zich twee uit de kluiten gewassen eenheden die je nog het beste kunt omschrijven als huizen, met een verdieping en een eigen buitenruimte. Daarnaast telt het gelijkvloers vijf appartementen met een rechtstreekse voordeur naar buiten, twee slaapkamers en een privétuin.

De hoger liggende appartementen passen in elkaar via een vernuftig systeem, waarbij de beschikbare ruimte maximaal wordt benut.

Marc Martens: "Voor de appartementen op de eerste en tweede verdieping hebben we een systeem bedacht zoals Le Corbusier in zijn Unité d'habitation. De ingang van de appartementen bevindt zich in een ontsluitingsgang op de tweede verdieping, toegankelijk via de centrale inkom beneden."

De appartementen aan de ene kant van de gang betreed je op het slaapniveau. Zij hebben hun leefruimte en bijkomende slaapkamers een verdieping lager, op +1. De leefzone is gericht naar de grote gemeenschappelijke tuin van de Klinkaard. De aanwezige spitsboogramen zijn bewaard en naar beneden toe verlaagd, zodat ze toegang geven tot het terras, boven op de oude kloostergang. De appartementen aan de andere kant van de gang betreed je eveneens op slaapkamerniveau, een niveau hoger, op +3 hebben zij een leefruimte met uitzicht op Boom.

Ook zij hebben allemaal een terras dat uitgaat op de gemeenschappelijke tuin.

Anders dan bij Le Corbusier is de gang geenszins somber, doordat hij aan de ene kant uitgaat op het koor en aan de andere kant op een rosas boven de ingang van de kerk. Ook nog op de tweede verdieping, in de aanzet van het klooster, bevinden zich twee studio's (een duplex en een appartement met één slaapkamer) die rechtstreeks vanuit de centrale inkomhal te bereiken zijn. Ze bieden een indrukwekkend uitzicht over de omgeving. Dankzij de ogivale ramen die behouden zijn, is de sfeer van de oude kerk er bovendien nog tastbaar.

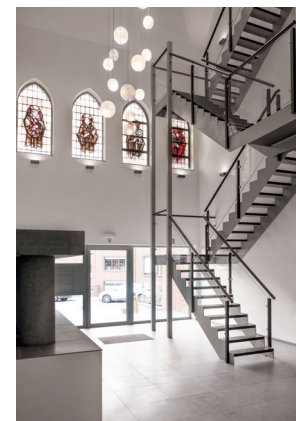
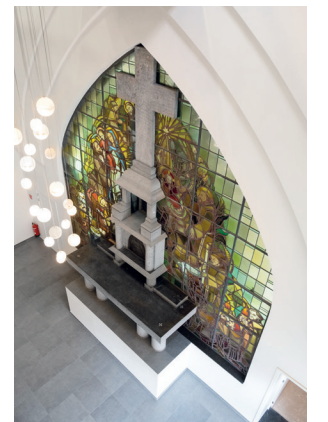
Elke Martens: "De appartementen op de dakverdieping, ten slotte, bevinden zich in de nok van de kerk. Daar zijn de robuuste baksteenstructuur en de aanzet van de spitsbogen nog duidelijk zichtbaar. De scheiding

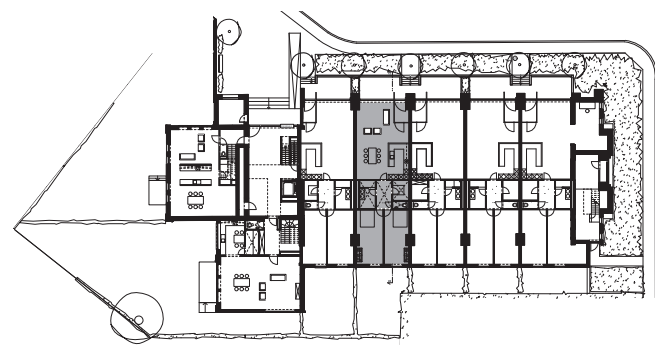
van de verschillende appartementen volgt de indeling van de spitsbogen. Ook deze appartementen hebben een terras, dat uitgaat op de tuinzijde."

Een kruispunt van relaties

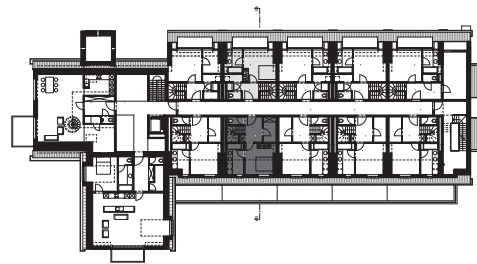
Inclusie, betrokkenheid... Het zijn mooie woorden, maar de invulling in de praktijk is andere koek.

Marc Martens: "Dit project is een schoolvoorbeeld van hoe je de buurt bij zo'n project kunt betrekken en letterlijk kunt bouwen aan een gemeenschapsgevoel. De mensen van De Klinkaard hoeven niet weg te kwijnen van eenzaamheid. Ze moeten worden beschermd, maar dat kan ook op zo'n manier dat ze deel uitmaken van de wereld rondom hen. We hebben het terrein open gemaakt en tegelijk rekening gehouden met de veiligheid en de privacy van de bewoners van

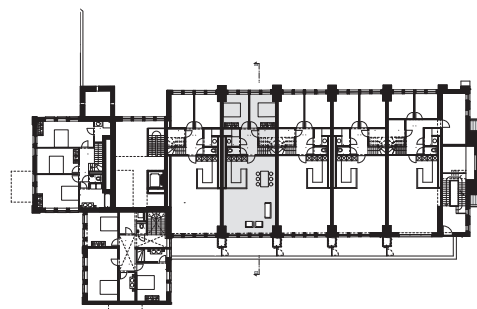




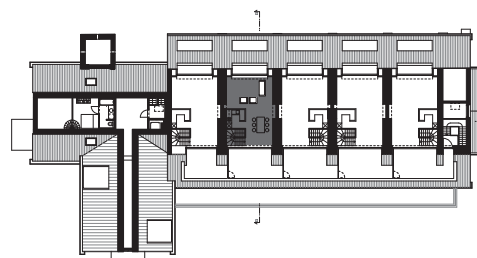
Niveau 0



Niveau +2



Niveau +1



Niveau +3

De Klinkaard. Het is een weloordacht spel met open en gesloten.

Elke Martens: "Een groot deel van de tuin is publiek toegankelijk, het privégedeelte wordt begrensd door wadi's en beplanting. Zo zorgen we ervoor dat de bewoners van De Klinkaard op het terrein blijven zonder dat daarvoor een afsluiting nodig is. Op de grens tussen het publieke en het private gedeelte staat een tuinatelier, van waaruit de bewoners uitzicht hebben op de wijk, de mensen, de spelende kinderen, terwijl ze creatief bezig zijn. De kinderen kunnen trouwens ook via het domein naar school."

De bouw van koopappartementen in de Paterskerk voegt een extra dimensie toe aan dat gegeven. Wie zorgbehoevend is zit niet langer weggestopt achter een hoge muur,

maar deelt letterlijk een tuin met de andere mensen van de wijk.

Marc Martens: "De toenmalige directeur van De Klinkaard is erin geslaagd van zijn eigen project iets te maken wat de hele buurt aanbelangt. De inbreng van de private investeerder is een bijkomende meerwaarde. Met het project van de Paterskerk heeft de wijk interessante en vernieuwende woningtypes bijgekregen. Een beter voorbeeld van inclusie is volgens mij moeilijk te vinden. De Klinkaard en het hele verhaal errond is een kruispunt van relaties in de wijk."

De andere schoonheid van architectuur

Het project rond De Klinkaard en de Paterskerk is allesbehalve uitzonderlijk voor het bureau voor architectuur & planning,

dat zich sinds 1976 specialiseert in overheidsopdrachten en uitgebreide ervaring heeft met het ontwerpen van zorgvoorzieningen. Elke Martens: "We geloven in projecten als dit en halen er voldoening uit. Niet alleen uit het resultaat, maar ook uit de weg ernaartoe. Het samen zoeken naar de beste oplossingen."

Marc Martens: "Architecturaal is een opdracht als deze niet uitzonderlijk, het is architecturale vormgeving herleid tot de essentie. Maar het totale traject is van enorme waarde. Een kerk zonder erfgoedwaarde toch behouden en zo positioneren in de wijk dat er leven ontstaat. Ook dat is architectuur: iets moois creëren met de middelen die je hebt."

Tekst: Sara Brouckaert

Foto's: Nick Canaerts

bureau voor architectuur & planning, bvba
Groenstraat 106, 0201 – 3001 Heverlee (Leuven)
t. 016 40 45 70
bureau@ba-p.be – www.ba-p.be



plan

05 MAGAZINE.BE



37 BELGISCHE TOPPROJECTEN

